

OIKEUSMINISTERIÖ

Dnro: PRH/301/05/2011

Viite: Lausuntopyyntönnö, 2.3.2011 OM 3/52/2010

Lausunto mietinnöstä Verkkovaikuttamista 2010-luvulla (OM 1/2011)

Yleistä

Etäosallistumisen mahdollistavan lainmuutoksen voimaantulosta alkaen Patentti- ja rekisterihallitus on tarjonnut kotisivuillaan valmiit etäosallistumisen käyttöönoton sallivat sääntömallit. Etäosallistumisen mahdollistavia sääntömuutoksia on rekisteröity useita ja monet liitot tutkivat etäosallistumisen sallimista jäsenyhdistystensä säännöissä.

Patentti- ja rekisterihallitus on viime vuosina panostanut voimakkaasti sähköisiin palveluihinsa. Yhdistykset voivat tehdä kaikki tärkeimmät ilmoituksensa kokonaan sähköisesti. Uusi, 20.12.2010 käyttöön otettu selainpohjainen käsittelyjärjestelmä sekä uudet palvelut tulevat merkittävästi lyhentämään ilmoitusten käsittelyaikoja seuraavien vuosien aikana. Osa nimenkirjoittajien muutosilmoitusten sekä liittojen jäsenyhdistysten sääntömuutosten käsittelystä pystytään automatisoimaan kun ilmoitukset tehdään sähköisesti.

Rekisteröinnin helpottaminen sähköisessä ympäristössä ja sähköisten ilmoitusten allekirjoittaminen

Vuonna 2010 kaikista ilmoituksista reilut 40 % tehtiin sähköisesti. Prosenttiosuus on samaa luokkaa myös yhdistysten perustamisessa.

Sähköisen ilmoittamisen järjestelmä on luotu mahdollisimman asiakasystävälliseksi. Myös käytettävyyteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Patentti- ja rekisterihallitus pyrkii jatkuvasti kehittämään toimintaansa; sähköinen ilmoittaminen on yksi tärkeimmistä kehityskohteista myös jatkossa.

Ilmoitusten allekirjoituskäytäntöä ei ole tarvetta muuttaa nykyisestä yhdistysrekisteriin toimitettavien ilmoitusten osalta.

Yhdistyslain 48 §:n mukaan hallituksen puheenjohtajan on allekirjoitettava yhdistysrekisteriin toimitettava ilmoitus ja vakuutettava, että ilmoituksessa mainitut tiedot ovat oikeat ja että nimenkirjoittajat ovat täysivaltaisia.

Vastuukysymysten, rekisteriin ilmoitettujen tietojen oikeellisuuden ja luotettavuuden kannalta on tärkeää että nimenomaan hallituksen puheenjohtaja allekirjoittaa ilmoituksen. Käytännössä Patentti- ja rekisterihallitus hyväksyy varapuheenjohtajan allekirjoituksen, mikäli pysyvä voittamaton este ei mahdollista puheenjohtajan allekirjoitusta. Tätä menettelyä puolletaan myös oikeuskirjallisuudessa (s. 616 Halila – Tarasti, 2006).

Sähköinen ilmoittaminen tarjoaa jo nyt mahdollisuuden joustavaan ilmoituksen täyttämiseen. Ennen allekirjoittamista kuka tahansa on voinut täyttää ilmoituksen valmiiksi odottamaan puheenjohtajan tunnistautumista. Puheenjohtaja pääsee allekirjoittamaan ilmoituksen henkilökohtaisilla pankkitunnisteillaan. Allekirjoituksen jälkeen voi kuka tahansa yhdistyksen edustaja käydä maksamassa käsittelymaksun saman asiakirjatunnuksen avulla.

Patentti- ja rekisterihallituksessa sähköinen allekirjoitus on toteutettu niin, että vahvasti tunnistettu (TUPAS) henkilö painaa sovelluksen ALLEKIRJOITAN nappia.

Ennen kuin ALLEKIRJOITAN nappi edes ilmestyy näkyviin, systeemi on tarkistanut allekirjoitettavan sisällön ja tunnistuksen voimassaolon. Allekirjoitusnapin painaminen muuttaa ilmoituksen tilaksi allekirjoitettu ja lukitsee sisällön. Myös tunnistuksen yksilöintitiedot ja allekirjoitushetki tallennetaan.

Sähköisen ilmoituksen mahdollisuus allekirjoituksineen otettiin yhdistysrekisterissä käyttöön marraskuussa 2005, eikä toiminnassa ole noussut esiin ongelmia. Tähän mennessä sähköisiä allekirjoituksia on tehty jo kymmeniätuhansia.

Mikäli allekirjoittamisessa olisi otettu käyttöön vain HST-kortti, olisi sähköisen ilmoituksen suosio jäänyt todennäköisesti hyvin pieneksi.

Yhdistysrekisterin muutosilmoitusten käsittelyn nopeuttaminen

Uuden käsittelyjärjestelmän tuomat hyödyt näkyvät asiakkaille selvästi lyhentyvinä käsittelyaikoina. Järjestelmässä käsitellyt ilmoitukset luovat pohjan yhdistyksen tuleville ilmoituksille ja helpottavat olennaisesti esimerkiksi sääntöjen vertailua sääntömuutosten yhteydessä. Käsittelyaikojen odotetaan lyhenevän selvästi jo ensi vuoden aikana.

Patentti- ja rekisterihallitus pyrkii lyhentämään käsittelyaikoja myös tarjoamalla asiakkailleen uusia sähköisiä palveluita. Lähiaikoina pilottikäyttöön ollaan ottamassa Liittonikkari – nimistä palvelua, joka mahdollistaa satojen ilmoitusten helpotetun käsittelyn liittojen jäsenyhdistysten osalta.

Patentti- ja rekisterihallituksen tietopalveluista

Tällä hetkellä yhdistysten tietoja voi ostaa paitsi laskutettavalla käyttö sopimuksella niin myös erillisen Ostoskoripalvelun kautta. Näistä palveluista on saatavilla mm. kaikkien yhdistysten otetiedot. Myös yksittäisen otetietojen ostaminen on helppoa, eikä palvelun käyttämiseen tarvita erillistä rekisteröitymistä. Mainittakoon ettei yhdistysten sääntöjä ole saatavilla mikrofilmimuodossa.

Uuden käsittelyjärjestelmän myötä Patentti- ja rekisterihallituksella on yhdistysten sääntöjä myös sähköisessä muodossa. Säännöt on saatavilla niistä yhdistyksistä, jotka on rekisteröity 20.12.2010 jälkeen sekä niillä yhdistyksillä joille on rekisteröity sääntömuutos ko. ajankohdan jälkeen. Uuteen käsittelyjärjestelmään on mahdollista lisätä kaikkien 130 000 yhdistyksen säännöt, mutta toistaiseksi yhdistysrekisterille suunnatut resurssit eivät anna tähän mahdollisuutta.

Patentti- ja rekisterihallituksen yhdistysasiat-yksikössä on meneillään selvitystyö sääntöjen ja otetietojen julkistamiseksi veloitukselta Patentti- ja rekisterihallituksen kotisivuilla.

Yhdistysrekisterin osalta tiedot on periaatteessa lisättävissä asiakkaiden saataville hyvinkin lyhyessä ajassa jos se nähdään tarpeelliseksi.

”Kevytrekisteröinnistä”

Aatteellisen yhdistyksen voi perustaa aatteellisen tarkoituksen yhteistä toteuttamista varten. Perinteisesti yhdistysoikeudessa on katsottu yhdistysten olevan pysyväksi tarkoitettuja jäsentensä yhteenliittymiä. Tätä taustaa vasten ajatus lyhytaikaisten tai projektimuotoisten hankkeiden rekisteröimisestä yhdistyksenä ei liene toivottavaa. Aatteellisen yhdistyksen toiminta ei aina edellytä oikeuskelpoisuuden saavuttamista, rekisteröintiä. Yhdistymisvapaus koskee myös rekisteröimättömiä yhdistyksiä.

Ehdotus ”kevytrekisteröinnin” käyttöönotosta laajentaisi aatteellisten yhdistysten perinteistä määritelmää. Käytännössä kevytrekisteröinti loisi kokonaan uuden yhteisömuodon nykyisen aatteellisen yhdistyksen rinnalle tai alapuolelle. Nykyinen yhdistyslaki ja yhdistysautonomian periaate joustavuudessaan antavat hyvät lähtökohdat niin pienten kuin suurten yhdistysten toiminnalle.

”Kevytrekisteröinnin” hyvät puolet ovat jo nyt asiakkaiden saatavilla Patentti- ja rekisterihallituksen tarjoaman sähköisen Perustamispaketti-palvelun avulla. Tyypillisesti Perustamispaketin avulla tehdyt sähköiset ilmoitukset on asiakas laatinut noin puolessa tunnissa. Kun ilmoitus on tehty kokonaan Perustamispakettia käyttäen, ne rekisteröidään alle kahdessa viikossa, käytännössä yleensä muutamassa päivässä.

Tällä hetkellä kaikista perusilmoituksista noin neljännes on tehty Perustamispaketti-palvelun avulla. Myös Perustamispaketti-palvelua kehitetään edelleen lisäämällä mm. asiakkailta saadun palautteen perusteella uusia vaihtoehtoja perustettavien yhdistysten aatteellisiksi tarkoituksiksi.

Mikäli lakia muutettaisiin siten että ”kevytrekisteröinti” tulisi mahdolliseksi, ei Patentti- ja rekisterihallituksella ole teknisiä esteitä uuden tyyppisten yhteisöjen rekisteröinnille.

Päätösten mitättömyyden tai moitteenvaraisen pätemättömyyden kriteerin tarkistaminen sekä verkossa toimivien yhdistysten jäsenten tunnistaminen

Mikäli kokonaan verkossa toimiva yhdistys mahdollistetaan, tulee se lisäämään yhdistyksissä nimenomaan päätösten mitättömyyttä ja moitteenvaraista pätemättömyyttä koskevia riitoja. Tämän vuoksi mahdollisessa lain muutoksessa on hyvä ottaa harkittavaksi ao. kriteerin tarkistaminen muistion ehdotuksen mukaisesti.

Patentti- ja rekisterihallituksella on valmiudet tarjota verkossa toimiville yhdistyksille tunnistautumis-palvelua jäseneksi hakeutuvien henkilöiden tunnistamiseen. Käytännössä palvelu toimisi siten että yhdistyksen viranomaisen kanssa tekemän sopimuksen nojalla Patentti- ja rekisterihallitus lisää kotisivuilleen nykyiseen Yhdistysnettiin ao. yhdistyksen kohdalle ”Hae jäsenyyttä”-linkin. Jäseneksi haluava henkilö tunnistautuu (TUPAS) ja tieto uudesta jäsenehdokkaasta välittyy yhdistykselle sen haluamaan sähköpostiosoitteeseen. Sähköpostiviestissä on mukana linkki, jota käyttämällä yhdistyksen edustaja pääsee poimimaan jäseneksi

haluavan/haluavien tiedot Patentti- ja rekisterihallituksen palvelimelta. Näin pienetkin verkossa toimivat yhdistykset saavat pienillä kustannuksilla toimivan jäsen ehdokas-tunnistuksen.

Vt. yhdistysrekisterijohtaja

Riitta Lae

Lakimies

Antti-Pekka Leinonen